
Gaza: It's complicated

PERSONLIGE OPPLEVELSER

LARS FRICH

lfrich@ous-hf.no

Lars Frich er dr.med., spesialist i generell kirurgi og i plastikkirurgi, overlege ved Seksjon for onkologisk plastikkirurgi, Oslo universitetssykehus, Radiumhospitalet, og medisinsk redaktør i Tidsskriftet.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Den kirurgiske rådgiveren i Leger Uten Grenser ristet på hodet. Vi satt i en Skype-samtale før jeg skulle på oppdrag som kirurg i Gaza. Spørsmålene mine var enkle: Hvilke inngrep skulle jeg utføre og hvem skulle jeg samarbeide med?

– It's complicated.

Han ristet på hodet igjen.

Illustrasjonsfoto: Saeed Jaras / Polaris / NTB

I begynnelsen av mai 2023 satt jeg på flyet til Tel Aviv. Jeg hadde forsøkt å sette meg inn i konflikten i området jeg skulle til. Historien var uten en begynnelse eller slutt. Startet den med oppløsningen av Det ottomanske riket etter første verdenskrig, med Sykes-Picot-avtalen og opprettelsen av landområdet syd for Libanon som et britisk protektorat? Med Balfour-erklæringen fra 1917 hvor britene stilte seg positive til opprettelsen av et jødisk hjemland i Palestina, eller proklameringen av Israel som selvstendig stat i 1948? Med etableringen av Fatah i 1959 eller av Hamas i 1987? Med en av de mange israelsk-arabiske krigene? Av romernes fordriving av jødene 70 år etter vår tidsregning? Kanskje seks hundre år senere med byggingen av Al-Aqsa-moskeen på Tempelhøyden, hvor muslimer mente at Muhammed hadde gjort sin himmelreise og jødene mente Abraham hadde bygget alter for å ofre sin sønn Isak? Alt hang sammen og alt hadde en forhistorie. Det var komplisert.

Det å komme inn i Gaza var ikke så komplisert. Riktignok måtte oppholdet være godkjent av israelske myndigheter og krevde innsending av skjemaer med fars og mors navn, bestefedres navn og fødested samt en rekke andre attester og erklæringer. I Jerusalem fikk jeg en håndskrevet lapp med et koordineringsnummer som var min billett til å slippe igjennom grenseovergangen ved Erez nord for Gaza. Etter å ha gått gjennom flere israelske kontrollposter var jeg i Gaza. Eller ikke helt. Først ventet Den palestinske selvstyremyndighetens kontrollpost og til slutt intervju ved Hamas sin kontrollpost. Et kort blick og så: – Welcome to Gaza.

Det var tid for briefing. Organisasjonen var kompleks, akronymer beskrev de ulike rollene. Jeg skulle arbeide ved brannskadeenheten på sykehusene Al-Shifa i Gaza by og Nasser i Khan Younis. Det internasjonale teamet bestod av 13 personer fra alle verdensdeler og flere titalls lokalt ansatte. Sykepleier Wadi var vår koordinator på Nasser og sykepleier Rami på Al-Shifa. Jeg fant raskt tonen med Rami, som hadde vært i Oslo på Norway cup. Han ga meg et innblikk i organiseringen av helsevesenet. Kirurgene ved brannskadeenheten var lønnet av helseministeriet i Gaza og tjente dårligere enn helsepersonell lønnet av Leger

Uten Grenser ved den samme enheten. Dette var en kilde til misnøye og konflikter. Tidligere hadde kirurgene ved brannskadeenheten kunnet jobbe for Leger Uten Grenser på deltid, men det hadde Hamas satt foten ned for.

«Som helsearbeider i Gaza ble man mistrodd av begge parter. For israelerne var vi mulige Hamas-sympatisører, for palestinerne potensielle agenter for israelsk etterretning»

Av sikkerhetsansvarlig fikk jeg utlevert en telefon med en kartapp som viste hvilke soner man kunne bevege seg i. Den sentrale sonen var 3–4 kvartaler rundt hovedkvarteret til Leger Uten Grenser. Det var også lov å følge en gate ned til havnen. Sikkerhetsansvarlig skulle ha fortløpende beskjed om hvilken sone man var i, selv om man bare gikk de par hundre meterne til hovedkvarteret fra gjestehuset der vi bodde. Som helsearbeider i Gaza ble man mistrodd av begge parter. For israelerne var vi mulige Hamas-sympatisører, for palestinerne potensielle agenter for israelsk etterretning. Fotografering ute var derfor ikke tillatt. Fra leiligheten i 5. etasje sentralt i Gaza by hadde jeg utsikt til en moske, en barneskole og flere bygg under oppføring, resultatet av tidligere bombeangrep. Det var en avslappet stemning. På gaten under meg var det en blanding av tutende biler og esler som fraktet armeringsjern og kjerrer med frukt og grønnsaker. Første natt våknet jeg av bønnesang fra moskeen og ble holdt våken av jevn susing fra de israelske dronene som kontinuerlig svevet over Gaza.

Første dag på Al-Shifa-sykehuset ble jeg introdusert for lokale leger og sykepleiere av en anestesilege som allerede hadde vært der noe uker. Morgenmøtet foregikk på en blanding av engelsk og arabisk, med rikelige mengder svart kaffe i små kopper. Jeg ble geleidet inn på operasjonsstuen for å bistå under en operasjon av en kvinne med brannskader. Etter en del snakking ble hun ført ut av operasjonsstuen. Legene hadde ikke fått tak i mannen hennes som ifølge lokal skikk måtte samtykke til inngrepet, og operasjonen ble avlyst. Avdelingslederen var plastikkirurg som hadde jobbet i Storbritannia og Qatar. Jeg forklarte hva jeg kunne bidra med og vi avtalte å møtes på operasjonsstuen neste morgen. Idet jeg skulle gå, kikket en 5–6 år gammel gutt med brannskade på albuen nysgjerrig og sjenert på meg. Jeg smilte til ham, han løp bort til meg, kysset meg på hånden og pilte spent tilbake til sin far. Jeg gledet meg til å begynne å gjøre nytte for meg.

Samme natt i halv tre-tiden ble vi vekket av lyden av eksplosjoner og en alarm på telefonen fra sikkerhetsansvarlig. En uke tidligere hadde Khader Adnan, en leder i Palestinsk islamsk jihad, sultestreiket seg til døde i et israelsk fengsel. Liket ble, som mange andre døde i israelsk fangenskap, ikke utlevert til pårørende, men lagt på kjølelager for å brukes som byttemiddel i senere forhandlinger. Som et svar hadde Palestinsk islamsk jihad sendt hundre raketter mot sydlige deler av Israel fra Gaza. Som gjengjeldelse og avskrekking tok israelske bombefly livet av tre ledere i Palestinsk islamsk jihad, deres koner og barn og andre sivile. 13 mennesker ble drept og 20 skadd i Gaza denne natten. Israel hadde stengt grenseovergangen ved Erez. Operasjon Shield and Arrow var i gang.

Neste morgen var all planlagt aktivitet ved Al-Shifa-sykehuset avlyst, og vi ble bedt om å møte ved hovedkvarteret. De mer erfarne kjente rutinene. Etter at de døde var brakt til sykehuset for å vaskes, ville de bli synet av familiene og begravet samme dag. Det ville bli arrangert en prosesjon fra sykehuset til gravplassen med de døde, og det ville sannsynligvis bli skutt raketter mot Israel. Enn så lenge var det stille. En av de lokalt ansatte fortalte at en familie som var nabo med en av de tre lederne, også var drept. Det vil si, ikke hele familien – en familiefar som var tannlege, hans kone og deres noen og tyve år gamle sønn ble drept, igjen satt en seks år gammel foreldreløs pike. Sønnen som ble drept, var venn med sønnen til den lokalt ansatte. Det kunne like gjerne vært hans familie som ble rammet. Hele Gaza var stille, og få butikker var åpne. Vi tilbød oss å dra til Al-Shifa for å bistå, men fikk beskjed om å avvente henvendelse fra de palestinske helsemyndighetene. Nå ikke bare hørte vi de israelske dronene, vi kunne også se dem. Mens vi ventet på hvem som ville gjengjelde og på hvilken måte, kom det et nytt angrep fra Israel – denne gang med to drepte. De første rakettene fra Gaza mot Israel ble sendt neste formiddag. I løpet av de neste dagene ble 33 mennesker drept og 190 skadd på Gazastripen. Vi ble evakuert til Jerusalem da grensen åpnet. Våre palestinske kollegaer ble igjen.

«Mens vi ventet på hvem som ville gjengjelde og på hvilken måte, kom det et nytt angrep fra Israel – denne gang med to drepte»

Kort tid etter Hamas sitt terrorangrep på sivile 7. oktober og Israel sitt svar ble det bombet nær gjestehuset der vi hadde oppholdt oss. De internasjonale hjelpearbeiderne hadde forlatt bygningen, der dører og vinduer ble ødelagt av eksplosjonene. Det er uklart om bygningen fortsatt står. Internasjonale kollegaer som var i Gaza da konflikten begynte, ble evakuert via grenseovergangen Rafah syd på Gazastripen til Egypt tre uker senere. De lokale helsearbeiderne er igjen i en 365 kvadratkilometer stor krigssone uten mulighet for å unnsnippe. Flere har mistet sine hjem, mange har mistet slektninger. Noen av de lokale helsearbeiderne valgte å bli igjen i Gaza by til tross for ordre fra de israelske militære styrkene om å evakuere sydover. Med fare for sitt eget liv fortsatte de å behandle syke og sårede.

Den sjenerte gutten som kysset hånden min, og hans far – er de i live eller ligger de begge begravd under ruiner sammen med tusenvis av andre? Konflikten mellom Israel og palestinere er komplisert, men drap av uskyldige sivile er det ikke komplisert å ta stilling til. Det kan ikke forsvares.

Publisert: 6. november 2023. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.23.0757
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 26. mars 2026.